

Na 244 rijeke u Bosni i Hercegovini planirano je 300 novih centrala. Da li primjer stanovnika Kruščice može biti podsticaj i drugima da ne dozvole uništenje životne sredine?

Rijeka Kruščica je za sada odbranjena. Epilog je to skoro dvogodišnje borbe žena iz mjesta Kruščica protiv investitora, vlasti i sistema. Zahvaljujući upravo ovim hrabrim ženama, nevladinim ekološkim organizacijama te medijima koji su iscrpno pisali o ovoj temi, voda sa izvora rijeke i dalje će snabdijevati stanovnike Zenice i Viteza.

Međutim, pitanje koje se u ovom trenutku postavlja je: Šta će se dogoditi sa ostalih 299 mini hidroelektrana koje se planiraju izgraditi na bh. rijekama?

Balkan: Raj za investitore, džehenem za prirodu

Ulaganje u izgradnju malih hidroelektrana je isplativ biznis. Pogotovo kada koncesije za izgradnju za korištenje prirodnih bogatstava dodjeljuju korumpirane strukture vlasti. Na povezanost struktura vlasti i investitora upozoravali su istraživački novinari Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine na ovogodišnjem skupu održanom u Podgorici.

Rezultati novinarskih istraživanja pokazali su da političke elite u ovim državama rodbini, prijateljima, stranačkim kolegama te kumovima omogućuju enormno bogaćenje na račun građana koji finansiraju investitore preko mjesečnih računa za električnu energiju.

Nije vam jasno kako? Uzmite sopstveni račun za električnu energiju, nađite stavku „Naknada za obnovljive izvore energije“ i pročitajte koliko ste ovaj mjesec izdvojili novaca za investitora koji je izgradnjom male hidroelektrane uništio rijeku čiju vodu u konačnici koristite za piće.

U Bosni i Hercegovini solarni paneli, vjetroparkovi te male hidroelektrane kapaciteta do 10 MW snage spadaju u obnovljive izvore energije čiji rad sufinansiraju građani kroz plaćanje električne energije. Slična legislativa je i u Srbiji i Crnoj Gori. Međutim, razlika u investiciji u solarne panele ili vjetroparkove je daleko veća nego u izgradnju malih hidroelektrana. Prema navodima predstavnice Centra za istraživačko novinarstvo iz Srbije Dine Đorđević, Srbija je u proteklih pet godina na osnovu subvencija „isplatila 58 miliona eura, s tim da je polovina novca isplaćena državnoj firmi EPS te firmama povezanim s kumom Aleksandra Vučića koje su dobile više od deset miliona eura“.

Slična situacija je i u Crnoj Gori koja je za četiri godine od koncesionara prihodovala pola miliona eura, dok su koncesionari za nepune tri godine od građana ove države dobili blizu pet miliona eura. Dejan Milovac iz nevladine organizacije MANS u izjavi za RSE naglašava da su koncesije za izgradnju malih hidroelektrana u Crnoj Gori dodjeljivane bliskoj rodbini Mile Đukanovića.

„Govorimo o njegovom sinu, njegovom bratu od ujaka, kumu koji takođe imaju ili aktivne hidroelektrane ili dodijeljene koncesije koje će postati aktivne. Imamo i poslovne partnere

koji se vezuju za banku njegovog brata, a koji se povezuju sa aferom Telekom, njegovog poslovnog partnera koji se vezuje za univerzitet s kojim on posluje. Tu imamo i kontroverzne biznismene koji s bivšim premijerom dijele optužnicu za šverc cigareta u Italiji.“

U našoj državi u periodu od 1995. godine do danas izgrađeno je 65 malih hidroelektrana koje su u vlasništvu državnih preduzeća te privatnih investitora, dok je u planu izgradnja još 300 na 244 rijeke.

Male hidroelektrane: Korupcija, mito i privatni interes

Nataša Crnković iz Centra za životnu sredinu iz Banje Luke navodi da je ova organizacija dokazala da Bosna i Hercegovina na godišnjem nivou gubi četiri miliona zbog sistema subvencioniranja rada malih hidroelektrana.

„Proces izdavanja ugovora za male hidroelektrane od koncesionih ugovora pa nadalje predstavlja primjer na kojem se vide sve negativnosti koje su prisutne u našem društvu. Mito, korupcija, pogodovanje privatnim interesima nauštrb javnih. Centar za životnu sredinu je ekonomskom studijom Damira Miljevića dokazao da je BiH godišnje u gubitku četiri miliona samo zbog malih hidroelektrana. Dakle, mi smo u minusu. Iz razloga što imamo takav sistem subvencija kojim vlast pogoduje privatnim investitorima.“

Crnković naglašava da je bezbroj primjera na kojima se vidi sistemska korupcija vezana za procese izdavanja koncesija, okolišnih dozvola, nadzora kao i rada inspekcija. Po njenom mišljenju, najučinkovitiji način borbe protiv ovih pojava je pritisak na vlast da se ukine sufinansiranje rada malih hidroelektrana.

„Na mnogo primjera vidimo povezanost svih nivoa vlasti sa koruptivnim radnjama i interesima investitora. Nekada je to veoma lako dokumentovati i pokazati. Radit ćemo na sprečavanju tamo gdje vidimo da je u pitanju organizovani kriminal, ne samo organa vlasti i investitora već i inspekcija te policije, kao što je bio slučaj i sa Krušćicom. Gdje je policija stala na stranu investitora, a ne građana. Mi ćemo naš fokus u narednom periodu staviti na činjenicu da subvencije treba ukinuti za male hidroelektrane i da se ta sredstva prebace na energiju koju dobijamo iz sunca, vjetra te projekte energetske efikasnosti.“

Sporne dodjele koncesija, neregularna dokumentacija, niz nepravilnosti kao i kontinuirano ugrožavanje životne sredine radi parcijalnih interesa favoriziranih investitora opšta su karakteristika izgradnje malih hidroelektrana u BiH. Dovoljno je podsjetiti na proces izdavanja dokumentacije za izgradnju hidroelektrana na rijeci Buni ili samu izgradnju više hidroelektrana na rijeci Ugar.

Primjeri su mnogobrojni, ali sudske odluke vezane za izgradnju hidroelektrana na rijeci Krušćici predstavljaju svojevrsni presedan.

Da li je ovo kraj borbe za Krušćicu?

Prema mišljenju Nataše Crnković, poništenje dozvola za izgradnju hidroelektrane na Kruščici predstavlja ne samo pobjedu za rijeku već i za lokalnu zajednicu te pokret koji se bori za očuvanje rijeka kako u BiH tako i u regiji.

„U pitanju je pravna pobjeda koja se odnosi na proces izdavanja dozvola, ali, po meni, simbolika ove odluke je jaka. Lokalna zajednica, koja nije bila informisana niti je učestvovala u donošenju odluke o izgradnji hidroelektrana, uspjela je prvo tijelima da zaustavi izgradnju, a nakon toga su pokrenuli i pravnu borbu gdje su pokazali da nisu učestvovali u donošenju odluka onako kako su po zakonu trebali. Ovom odlukom procedura se vraća na početak. Mi se nadamo da će investitor u međuvremenu da odustane jer je napravljen toliko jak pritisak preko medija da se nadam da je ovo kraj priče o Kruščici.“

Crnković ističe da je ova odluka važna zbog drugih rijeka i zajednica jer Kruščica već dugo šalje poruku da će se lokalne zajednice boriti svim pravnim i demokratskim sredstvima te da istrajnost pobjeđuje. Međutim, naglašava da je Kruščica samo jedna od rijeka koja je ugrožena interesima privatnih investitora.

„Ako se izgrade sve planirane hidroelektrane, mi ne samo da gubimo biljni i životinjski svijet već gubimo i stanovništvo. Ukoliko bi se izgradile sve planirane hidroelektrane, sve naše rijeke bi bile u opasnosti. Od rijeka zavisi život, bilo da se one koriste za vodosnabdijevanje, poljoprivredu, industriju, sport ili turizam. Lokalna zajednica poput stanovništva Kruščice jednostavno brani svoj teritorij, svoju vodu, te tradicije koje su nastale kroz stotine godina. Stanovništvo ove države je vezano za rijeke i naši životi indirektno i direktno zavise od rijeka.“

Jugoistočnu Evropu u budućnosti očekuje sve više poplava, kao i sušnih perioda. Crnković smatra da u takvom ambijentu ozbiljno upravljanje vodama mora biti prioritet vlasti.

„Ono što je evidentno već sad je da se podzemne i površinske vode smanjuju, što znači da teza od prije deset godina da će voda biti skuplja od nafte nije daleko. Vodu, nažalost, gubimo kao resurs, a sa hidroelektranama ta prijetnja se udesetorostručuje. Ozbiljno upravljanje vodama mora biti prioritet vlasti, a od hidroelektrana moramo odustati. Ukidanjem subvencija obeshrabrili bi se investitori i to mora biti naredni korak.“

Naravno, činjenica da ostajemo bez vode nije sporna za našu vlast. Vidjeli smo to prilikom smanjenja vodozaštitne zone u Sarajevu kao i dodjelama koncesionih ugovora za izgradnju hidroelektrana na rijekama koje se koriste za vodosnabdijevanje. Bez ikakvog plana ili strategije privatiziraju se prirodni resursi, a kako privatizacija u Bosni i Hercegovini završi, najbolje pokazuju primjeri nekadašnjih državnih firmi.

Izvor: tacno.net